

את הנדר, מה שייכות יש לו לנדר. כן ראוי לבאר מהות הנדר, איך אוסר האדם בדיבור בעלמא. ובשלמא בנדרי הקדש הטעם דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, והאמירה בלחוד בהקדש יש בה גמירות דעת כמסירה בהדיוט, אך בנדר הרי הוא אוסר הדבר רק על עצמו ולכו"ע זה מותר, ואיך זה חל בדיבור בעלמא.

והנה כבר הבאנו בשם רבינו יונה שכח הדיבור של יהודי הוא ע"ד כלי שרת שהוא קדוש ומכח זה מקדש את המנחה שמכניסים בו, כך פיו של יהודי הוא פה קדוש, וע"כ יש קדושה בדיבור שמוציא מפיו וחל הנדר וקאי בלא יחל דברו. אמנם לכאורה דבר זה שייך רק במי שקידש את פיו, אבל אדם פשוט שפיו אינו קדוש איך חל הנדר שנודר. וי"ל ע"פ המובא בספה"ק בהא דהקדימה התורה לפרשת נדרים ואמרה וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל וגו', דהנה פרשה זו סמוכה לפרשת המועדות האמורה למעלה, וענין המועדות נמסר לראשי המטות היינו לב"ד, שע"י אמירת הדיינים מקודש החודש נקבעים כל המועדות, והיינו שנתן הקב"ה כח בדיבורם לקבוע את כל המועדות. והנה איתא בתורת אבות (כללי אמונת חכמים) שדבר ה' שופע בכל יום ויום, ואינו מגיע ליחיד אלא לראשי העדה וחכמי התורה. וע"ז אחז"ל יפתח בדורו כשמואל בדורו, דכמו שדבר ה' נמסר ע"י שמואל כך הוא נמסר ע"י יפתח. וכן בכל דור ודור עד סוף כל הדורות שופע דבר ה' אל ראשי העדה ראשי המטות, וישראל מקבלים את השפע עליון ע"י הקשר שהם דבוקים בראשי המטות. ועפ"ז י"ל אומרו וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל וגו', שכח הנדרים הוא ע"י ראשי המטות כמו שבכחם לקבוע בדיבורם את המועדות, ומכח זה יש ליהודי המחובר לראשי המטות קדושה בדיבורו, וכאשר הוא נודר נדר הריהו בלא יחל דברו. וכמו שכלי שרת שהוא

קדוש הריהו מקדש כל דבר המחובר אליו, כך ראשי המטות כל המחובר אליהם חלה קדושה על דיבורו. ומטעם זה נובע הדין שחכם עוקר את הנדר מעיקרו, אחרי שכל כח הנדרים הוא ע"י ראשי המטות, וכמו שהאב מיפר לבתו ובעל לאשתו שהנדר תחת בעלותו, עד"ז בחכם היות שהנדר חל מכתו ע"כ יש לו שליטה על הנדר להפירו. וע"ד שאחז"ל בענין קידושין (כתובות ג.) כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקידושין מיניה, כי כל הקידושין הם על דעת חכמים, עד"ז הוא ענין התרת נדרים כיון שכל כח הנדר הוא ע"י החכם ע"כ חכם עוקר את הנדר מעיקרו.

ובזה מבואר מדוע נאמר הלימוד הזה בענין חלות הנדר ולא בהתרתו, שבזה גילתה התורה טעמו של דבר, שכל מציאות הנדר היא ע"י ראשי המטות, שרק מכחם יש תוקף לדיבורו שיחול הנדר, וע"כ יכולים הם להתיר את הנדר. והנה אחז"ל (חגיגה י.) היתר נדרים פורחין באויר, ולכאורה מדוע באמת נזכר ענין התרת הנדרים ע"י חכם רק ברמז, אך כאמור שכל כח הנדרים הוא ע"י שיהודי מחובר אל ראשי המטות שעל ידם שופע דבר ה', ועי"ז יש קדושה בכל דבריו ולא יחל דברו, וזה נאמר בראש הפרשה שיסוד הנדר הוא ע"י ראשי המטות, ממילא כבר א"צ לכתוב בפירוש שיכולים להתירו שהרי כל הנדר מכחם. וכן מבואר למה נתמעטו כאן עכו"ם מנדרים מאומרו לבני ישראל, שרק בבני ישראל שייך ענין נדרים, אך לעכו"ם שאין להם שייכות לראשי המטות ממילא אין להם שייכות לנדרים. ואף שעכו"ם נודרים נדרים ונדבות הר"ז רק בנדרי הקדש, כי ענין אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט שייך גם אצל עכו"ם, אך ענין נדרים שאוסר דבר זה על עצמו בעוד שלכולם מותר, שהוא מכח ראשי המטות, זה שייך רק בבני ישראל ולא בעכו"ם.

מלחמת מדין

אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדין לתת נקמת ה' במדין. הנה בפרשת מלחמת

וידבר ה' אל משה לאמר נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך. וידבר משה

וי"ל הענין, שמלחמת מדין אכן היתה מלחמה כבדה מאד על עצם קיומו של עם ישראל. וכמד"כ עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור, ואיתא ע"ז בווה"ק (ח"ג שה.), שלא היתה עת צרה קשה יותר לישראל מיום היותם לגוי כבשעה זו, אף יותר מעת שעמדו על הים וממצבם הקשה לאחר חטא העגל. והענין בזה משום דעצת בלעם ובלק היתה ע"ד ולבן בקש לעקור את הכל, שביקשו לקעקע את יסוד קיומו של עם ישראל. שבלעם ובלק היו ראשי הקליפה כחות הסט"א הגדולים ביותר של האומות, וכדאיתא (זח"ג קיב:): שבלק היה מכשף עוד יותר גדול מבלעם, והם היו הכנגד של כח הקדושה. ורצו לעקור את הכל, דיש מלחמה על פרט מסויים אך יש מלחמה לעקור את הכל, שלא נלחמו על ענין מסויים אלא רצו לעקור את עם ישראל לגמרי משורשו שלא יהיו עוד העם הנבחר להשי"ת, ע"י שיעשו פירוד בין הקב"ה וישראל. ומשום כך היתה זו הצרה הגדולה ביותר לישראל שמעולם לא היתה כמותה. וכדאיתא בחז"ל (סנהדרין קו.) שאמרו אלקיהם של אלו שונא זימה הוא, ולכך רצו להכשילם בזה כדי לעקורם מן השורש. וזהו פי' כי צוררים הם לכם, שלא אמר כי צוררים היו לכם אלא צוררים הם לכם, היינו לא מפני שנלחמו בהם בעבר, אלא שהם המה כחות הקליפה העומדים עתה כנגד עם ישראל ורוצים לעקור אותם מהשורש. והנה בלעם היה הכנגד של משה רבינו, שמשה רבינו הוא בחי' דעת דקדושה כדכ' אשר ידעו ה' פנים אל פנים, וכנגדו היה בלעם יודע דעת עליון בחי' דעת דקליפה. וזש"נ אחר תאסף אל עמך, שבמלחמה זאת היו מוכרחים למשה שהוא הכנגד של בלעם, ורק הוא יכול לשבור קליפה זו.

ומה"ט היו זקוקים לקיבוץ כל כחות הקדושה, שיי"ב אלף איש אלף למטה עמדו בתפילות ובקשות, ורק צדיקים יצאו למלחמה, ופנחס בן אלעזר הכהן וכלי הקודש הארון והציץ בידו, כי לא היתה זו מלחמה ארצית ככל המלחמות הנוגעות לגופים, אלא מלחמה שמימית של כח הקדושה בכח הטומאה

מדין רבו הדקדוקים. ראשית יש לבאר הכפילות שמצינו בענין, דבפרשת פנחס כבר נאמר צרור את המדינים והכיתם אותם כי צוררים הם לכם בנכליהם וגו', אך שם לא נתפרשו הפרטים איך תערך המלחמה, ורק בפרשתנו נאמר הציווי בפועל על המלחמה, וקשה מדוע לא נאמר מיד בתחילה נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים, ומה ענין מאמר צרור את המדינים והכיתם אותם. כן צ"ב מש"נ נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך, דמשמע שהיה מוכרח שמשה רבינו עוד יהיה בחיים במלחמת מדין, שרק אחרי כן תאסף אל עמך, והיינו שמוכרחים למשה למלחמה זו, ומאי שנא משאר המלחמות עם ל"א המלכים שהיו אחר פטירת משה, שלא הוצרכו להיות על ידו דוקא. כן יש לבאר ענין הסדר המיוחד שמצינו בתורה לגבי מלחמה זו, שהיה בה קיבוץ מיוחד של כוחות הקדושה במלחמה, כדאיתא במדרש (במד"ר כב) עה"פ החלצו מאתכם אנשים, צדיקים, שדוקא צדיקים נבחרו למלחמה זו, ועוד נאמר שם שנוסף על האלף למלחמה מכל שבט עמדו עוד אלף בתפילה, ויי"ב אלף מישראל אמרו תפלות ובקשות. וכן מד"כ וישלח אותם משה ואת פנחס בן אלעזר הכהן לצבא וכלי הקדש בידו, וברש"י בשם הספרי דכלי הקודש זה הארון והציץ. והרי שלמלחמה הזאת נקבצו ויצאו כל כחות הקדושה, ולא מצינו כזאת במלחמות אחרות כמלחמת סיחון ועוג אף שהיו מלכים אדירים. וכן יש לבאר מה שהתורה האריכה כ"כ בענין השבי והמלקוח של מדין כמה היה ואיך חילקו זאת, שממחצית אנשי המלחמה נתנו המכס לאלעזר הכהן וממחצית בני ישראל נתנו ללוויים, והכל מפורט באריכות יתירה בתורה הק' שכל תיבותיה ספורות ומדודות. ומכל האמור עולה שמלחמה זו היתה בעלת משמעות מיוחדת, שלא מצינו עוד בתורה מלחמה כגון זו על כל פרטיה, וצ"ב ענינה. עוד יש לדייק בלשון הפסוק החלצו מאתכם אנשים לצבא, שלא אמר בחר לנו אנשים או קחו לנו אנשים אלא החלצו מאתכם, מה המשמעות בזה.

והסט"א, המלחמה המכרעת של עם ישראל על הקמים לכלותו מן היסוד, שלא היתה עוד מלחמה כזאת. ומבואר גם ענין השבי והמלקוח, שלא היה זה סתם שלל בעלמא אלא כל כחות הטומאה ומרכבת הטומאה היתה בשבי ובמלקוח הזה, והיו צריכים להוציא מידיהם את ניצוצות הקדושה שנפלו בידם ולהעלותם לקדושה. וע"כ כתבה התורה את כל הסדר איך שחלקו את השלל שבזה העלוהו אל הקדושה. והאריכה התורה כ"כ בענין איך שהעלו לקדושה את כל כחות הטומאה של מדין, משום שזה חלק בלתי נפרד מכיבוש הקליפה, ולולא זה לא היו יכולים לכבוש אותם. ורק על הנשים אמר הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' וגו' וכל אשה יודעת איש הרוגו, דכיון שהם הכשילו את ישראל אי אפשר כבר להעלותם אל הקדושה, ע"כ צוה משה להורגם.

והנה הכת המיוחד שהסט"א התגברה אז הוא כמו שפירש"י עה"פ כי צוררים הם לכם בנכליהם, שהפקירו בנותיהם לזנות כדי להטעותכם, היינו שגם כחות הטומאה נלחמו כאן במסירות נפש, ולכן כנגד זה היה צריך שגם כחות הקדושה יצאו במסירות נפש. וזהו מש"נ הלשון החלצו מאתכם אנשים, ע"ד שמפרש בספה"ק דגל מתנה אפרים, שתתעלו ותצאו לגמרי מאנשים, מבחי' איש, ותלכו במסירות נפש בלתי לה' לבדו. בעת שכוחות הטומאה נלחמים במסירות נפש צריך להלחם נגדם ג"כ במסי"נ.

והנה ההתחלה היתה ע"י פנחס שהלך במסירות נפש להלחם בקליפת מדין, ועפ"ז י"ל דמד"כ בתחלה בפר' פנחס צרור את המדינים והכיתם אותם, אין זה ציווי על המלחמה שהרי הציווי נאמר להלן בפרשתנו, אלא זו ברכה לפנחס, צרור את המדינים והכיתם אותם, שכח הקדושה יגבר וישבור את כח הקליפה. שבעבור המסירות נפש של פנחס ניתנה לו ראשית הברכה הנני נותן לו את בריתי שלום, ונוסף על כך נאמר צרור את המדינים, שבמסירות נפשו המשיך את הכח להתגבר על קליפת מדין, ומעתה מובטח לכם שתגברו עליהם. שאם אמנם כחות הקליפה חזקים ביותר, אבל כנגד המסי"נ של

כחות הטומאה יש את המסי"נ של כחות הקדושה בכח הקדושה של פנחס. ורק בפרשתנו נאמר הציווי על המלחמה בפועל, נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים. ולכאורה מה מקום יש לנקמה, הלא ישראל מצווים בלא תקום ולא תטור ומה שייך אצלם נקמה. אלא שאין זו נקמה על העבר שהיו צוררים לכם, אלא כי צוררים הם לכם בהוה, שזה כח הטומאה החפץ לעקור את כלל ישראל, וכנגד זה צריכים להגביר את כח הקדושה במסי"נ לשבור קליפה זו, ולגייס את כל כחות הקדושה למלחמה. ובזה יש לפרש גם מה שאמרו הפקודים שרי האלפים למשה, עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש, היינו שנשאו והרימו אותם למדרגות גבוהות ע"ד נשא את ראש, ועי"ז ולא נפקד ממנו איש. כי הרי נלחמו כאן נגד כחות הטומאה החזקים ביותר, ובכח נשיאת הראש שברו את כח הקליפה, שהרגו את חמשת מלכי מדין ואת בלעם בן בעור הרגו בתרב.

ומלחמה זו היתה קודם שנכנסו ישראל לארץ ישראל, שהיא היתה המלחמה המכרעת שכחות הקדושה שברו את כחות הטומאה, ולאחר מכן היה יכול להיות תאסף אל עמיך, והיו כבר יכולים להכנס לארץ ולרשת אותה, שכל הדרכים נפתחו בפניהם.

והתוה"ק מלמדת אותנו בכל ענין ארחות חיים, ופרשה זו מלמדת את דרכי מלחמת היצר לכל יחיד. שגם אצל אדם פרטי יש מה שקרוי מלחמה מקומית, שהיציצה"ר מתגבר על ענין פרטי מיוחד, ויש מלחמה בבחי' בקש לעקור את הכל, שפחו עליו יצרו ומבקש לטורדו מן העולם ולעקור אותו לגמרי. וכמובא בגמ' (נדריים ט:) על הנזיר שבא מן הדרום שאמר פחו עלי יצרי ובקש לטורדני מן העולם, אמרתי לו העבודה שאגלחך לשמים, שאצלו היה זה ענין של מסירות נפש. בעת שהיציצה"ר נלחם במלחמה מקומית לא צריכים לנקוט בדרכים כאלו, אבל כאשר פחו עליו יצרו הדרך היא רק בכח של מסירות נפש, ע"ד שאמרו צדיקים שהדבר שלמענו ירד יהודי לעולם לתקנו א"א לכבוש אותו בלתי ע"י מסירות נפש.